

طراحی محیط آموزشی بر اساس آیات و روایات اسلامی

بتول عظیمی *

f.azimi.q@gmail.com

چکیده

در سال های اخیر جمعیت قابل توجه کودکان در ایران، سبب توجه ویژه به مسئله آموزش و فضاهای آموزشی کودکان شده است و متأسفانه در ایران اکثر دبستان ها در فضاهای فاقد طراحی مناسب و یا در فضاهایی با کاربری غیر آموزشی تأسیس می گردند. هدف از تحقیق حاضر دست یابی به اصول طراحی فضاهای آموزشی برای کودکان ۸ تا ۱۲ سال بر اساس آیات و روایات اسلامی می باشد و در این راستا از روش تحقیق مطالعات اسنادی - کتابخانه ای برای استخراج آیات و روایات مرتبط با تعلیم و تربیت استفاده شده و با روش استدلال منطقی، یافته های پژوهش در خصوص مؤلفه های "موقعیت، هندسه، نور و رنگ" برای سه ریز فضای آموزشی "کلاس، نمازخانه و راهرو" مورد بررسی قرار گرفته و نتایج این پژوهش به صورت جدولی در انتهای بحث ارائه شده است.

واژه های کلیدی: محیط آموزشی، روش مشاهده ای تربیت قرآنی، روش نمایشی، هندسه، نور، رنگ

۱- مقدمه

«تمدن اسلامی ارائه دهنده ی نمونه ی برجسته ای از یک تمدن سنتی است که بدون حضور بعضی اصول که بر آن مسلط بوده و تبدیل ناپذیراند شکل نمی یابد. به روشنی پیاداست که در واقع هنر اسلامی را نمی توان چیزی جز تفکر و تعمقی در عالم وحی قرآنی، عالم نفس و عالم ماده دانست» (اردلان، ۱۳۸۰: ۱۲۴). «بر اساس حکمت نظری و عملی اسلام، مسلمانان باید در کلیه شؤون مادی و معنوی زندگی خود هویتی متناسب با فرهنگ و شریعت اسلام داشته و دارای مرزبندی مشخصی با سایر مکاتب فکری و عملی باشند» (نقره کار و رئیسی، ۱۳۹۱: ۷). امیر مؤمنان علی (علیه السلام) میفرماید: "هر کس به گروهی تشابه جوید از آنان شمرده می شود." (مستدرک الوسائل، ج ۱۷: ۴۴۰) لذا از دیدگاه اسلام، معماری مسلمانان نیز همانند سایر وجوه حیات مادی و غیر مادی آنان، می بایست دارای چارچوبی متناسب با هویت اسلامی آن ها باشد و بالتبع ضرورت دارد وجوه مختلف این چارچوب تبیین گردد. از آنجا که شیعه معتقد است تمام اصول و مبانی نظری و عملی را می توان از اجماع آیات و روایات اقتباس نمود پس می توان بر این اساس به تبیین هویت اسلامی در کالبد معماری پرداخت. «خدای متعال تمام هستی را آفرید تا انسان به کمال، رشد اخلاقی و معنویت دست یابد؛ از این رو، در آیات و روایات، یکی از اهداف فرستادن و تبلیغ پیامبران را تربیت و تزکیه انسان معرفی کرده است» (قاسمی، ۱۳۹۳: ۲۹). در قرآن کریم می خوانیم: "او کسی است که از میان مردم درس نخوانده، رسولی را فرستاد تا آیاتش را بر آنان بخواند آنان را تزکیه نماید و کتاب و حکمت را به آنان بیاموزد." (سوره جمعه، آیه ۲) از این آیه به اهمیت امر تعلیم و تعلم پی میبریم و این مهم در سنین کودکی و نوجوانی به عنوان اصلی ترین مراحل رشد بشری به حساب می آید تا آنجا که خداوند در آیه ۳۷ از سوره فاطر میفرماید: "آیا آنقدر شما را عمر ندادیم که بیدار شوید؟" و «امام صادق (علیه السلام) در تفسیر این آیه میفرماید: این توبیخ و سرزنش نسبت به جوان هجده ساله